

Sörmland Bygger

Ett samarbete om länets tillgångar och möjligheter

Idag inleder vi SÖRMLAND BYGGER, ett länsomfattande och årslångt arbete som ska uppmärksamma Sörmlands goda möjligheter att svara upp mot sörmlänningarnas förväntningar på bostadsbyggande och goda bebyggelsemiljöer. SÖRMLAND BYGGER möter också förväntningar på samverkan i Mälardalen - nu när trängseln ökar i Stockholm och alltfler söker sin livsmiljö i vårt län. Visionen är att Sörmland har storartade möjligheter, både i städerna och i landsbygderna, både kvantitativt och kvalitativt. Visionen ska göras tydlig för att förena sörmlänningarna och attrahera omvärlden.

Sörmland behöver städer och platser av europaklass, där näringsliv och kunskapsmiljöer tillsammans skapar grunder för nya affärsidéer som klarar den tilltagande globala konkurrensen. Sådana regioner måste erbjuda miljöer som attraherar och behåller den bästa kompetensen i världen och där förmågan till gränsöverskridande samspel är väl utvecklad. Kort sagt platser och städer som ger människor förutsättningar för att skapa ett gott liv. Sedan några år har Sörmland landets snabbaste växande nettoinflyttning. Under 2002 ökade befolkningen med över 1700 personer. Men vi kunde vara fler om vi hade byggt fler bostäder. För på bostadsfronten har vi bland landets lägsta bostadsbyggande.

Cirka en femtedel av de högskolestuderande sörmlänningarna som inhämtat sin utbildning utanför länet kan tänka sig att flytta tillbaka till Sörmland. Våra sörmländska kommuner har alla utom Gnesta nettounderskott på högskolestuderande. Vad finns det för värden i länet som gör att högutbildade unga kvinnor och män vill bosätta sig här? I SÖRMLAND BYGGER hoppas vi kunna visa några av de värden som gör länet till ett län med förutsättningar för ett gott boende med bostäder med höga värden och kvaliteter.

SÖRMLAND BYGGER drivs av Per Öhrling, länsarkitekt, Carina Jönhill, samhällsplanerare och Peter Eklund, planeringsdirektör, från Länsstyrelsen. Kopplade till projektet är också personer med kompetens inom kultur, miljö, kommunikationer, regional utveckling och fysisk planering.

Länsstyrelsen har engagerat en grupp av konsulter med bred kompetens, de presenterar sig och sina tankar med projektet nedan.

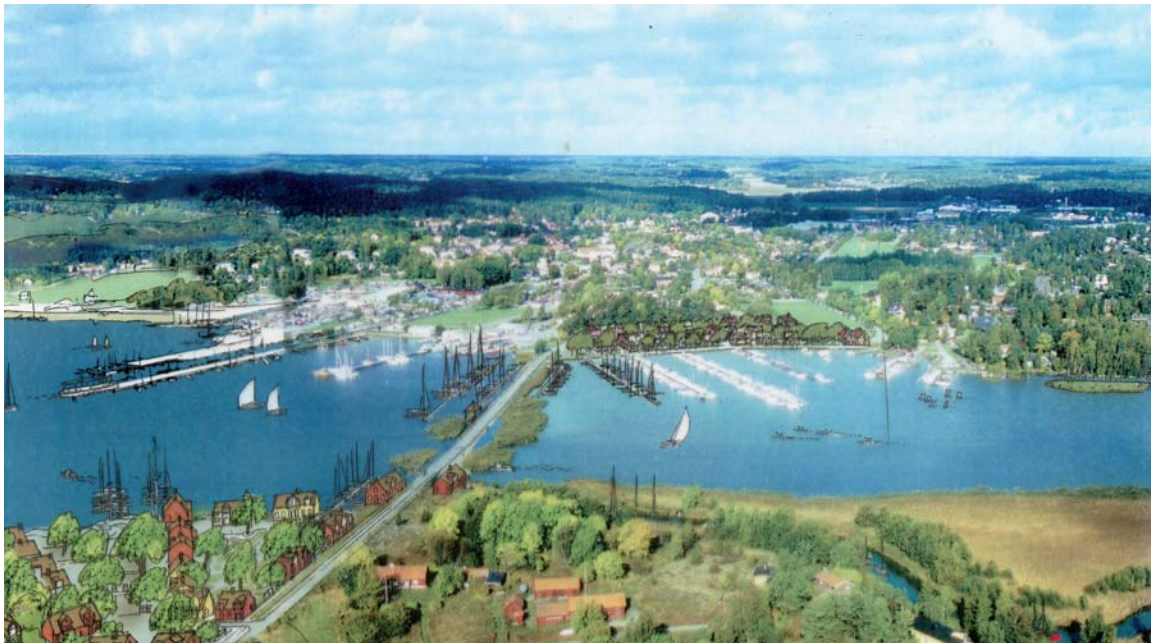

Från Vision 2025 till Sörmland bygger

Mycket har hänt sedan idétävlingen Vision 2025 1995. Sörmlands städer och tätorter arbetar för att erbjuda levande, vackra, inspirerande och kompletta livsmiljöer. Både för pendlare till storstaden och arbetande på orten. Skriften Bo i Sörmland sammanfattade visionstävlingen i bland annat följande punkter:

- **Vidareutveckla Sörmlands kulturmiljöer.** Skapa samhällen som är lika bra som dagens mest uppskattade platser, vykortsmiljöer och populära turistmål. Kulturarvet kan tas som inspiration för det nya, inte bara ses som ett värdefullt arv att bevara och skydda.
- **Ersätt restriktionstänkande med attraktionsplanering.** Dagens medborgare efterfrågar inte bara praktiska och ekonomiskt överkomliga bostäder med bra kommunikationer. Sörmlänningarna vet hur de vill ha sin stad och tätort om de blir tillfrågade. Vackra, variationsrika, ofta småskaliga och gröna, nära service, kommunikationer, mötesplatser och inspirerande utsikt.
- **Sörmland är bra på att vara Sörmland.** Det moderna näringslivet blir alltmer oberoende av närheten till naturtillgångar. Spännande närmiljö i kombination med bra kommunikationer blir ett viktigt konkurrensmedel i den internationella ekonomin. Biotech-industrins lokalisering till Strängnäs är bara ett exempel.

Sörmlands kommuner har tagit flera initiativ för att gå från Vision 2025 till Sörmländsk verklighet. Några exempel på pågående projekt och initiativ:

Idéskiss. Vattennära bebyggelse i Trosa, Peer-Ove Skånes, Arken Arkitekter)

Trosa har tagit fram idéskisser till ny bebyggelse vid Trosa sjöfront. Diskussionen handlar om det går att närma sig havsfjärden och kanske skapa en varierad småstadsbebyggelse som gör hamnen och fjärden mer levande och befolkad. Som skulle kunna stärka Trosas attraktivitet och unika småstadsmiljö.

Nyköping har frågat stadens befolkning hur de vill se sina "drömmars Nyköping". En färsk strukturplan för stadsfjärden föreskriver att staden ska växa mot vattnet. Mer av de mest uppskattade lokala stadstyperna - småstad och trädgårdsstad – ska förverkligas inom en nära framtid, med en transportled omvandlad till levande småstadsgata med allt från affärer och mötesplatser, service och kontor, bostäder i olika prisklasser.

Gnesta har påbörjat en ny bebyggelse vid Frösjön och har också prövat förslag till ny bebyggelse på bryggeritomten, där gammalt och nytt kan kombineras på samma ställe, med både boende och arbete.

Strängnäs har tagit fram förslag till detaljplaneprogram för Marielund vid Läggesta och vid Åkers krutbruk. Tanken är se om det går att skapa en småskalig varierad bebyggelse där historiens spår och lämningar bidrar till bebyggelsens mönster och karaktär.

Vingåker har tagit fram en ny detaljplan för att omskapa centrala staden efter småstadens skala. Ett föreslaget långtorg kan skapa ett nytt samlande stadsrum för en mängd aktiviteter, särskilt när fjärrtågstrafiken till Vingåker återupptagits.

Sörmlands kulturmiljöer – ett arv att vidareutveckla.

Arbetsgruppen MIX

Arbetsgruppen MIX består av arkitekter, lantmätare, ekologer, journalister, forskare och formgivare. Flera i gruppen deltog i idétävlingen Vision 2025 i mitten av 1990-talet och tog fram boken Bo i Sörmland som sammanfattade tävlingens viktigaste resultat. Andra i gruppen har på egen hand arbetat med sörmlandsfrågor och utveckling av de mindre orternas möjligheter. För projektet Sörmland bygger har vi valt att samarbeta under ett nytt, tillfälligt namn.

Under 2003 besöker delar av gruppen, under ledning av länsstyrelsen, de olika kommunerna. Syftet är att gå vidare med de frågor och förslag som ställdes i tävlingen Vision 2025. Arbetet handlar till stor del om att samla in, diskutera och illustrera förslag och pågående projekt som kan göra Sörmland till ett av Sveriges mest attraktiva län för byggande, boende och arbete.

Vår uppgift under året är att i dialog med kommunerna vässa och förtydliga förslagen i visionstävlingen – från vision till verklighet. Under året kommer att arrangeras möten med kommuner, företagare, hushåll, eldsjälar, entreprenörer, byggbolag och press – för att diskutera hur Sörmlands städer och landsbygd kan möta framtiden.

Vi menar att kommunalpolitikerna aktivt kan påverka befolkningstillväxt och företagsetableringar. Sörmlands städer och tätorter kan göras än mer attraktiva för både hushåll och näringsliv. Sörmland kan erbjuda ett levande alternativ till en ensidig storstadstillväxt – och i samarbete med storstadens aktörer utmejsla en strategi för regionförstoring där både den lilla orten och den stora staden blir vinnare.

En tyngdpunkt i arbetet handlar om de sörmländska städernas och tätorternas miljö- och stadsvärden – hur de kan utvecklas och skapa attraktiva helhetsmiljöer. En annan tyngdpunkt handlar om regionens struktur i större skala – balansen mellan stad och landsbygd, de mer orörda naturområdenas och lantbrukets relation till tätorter och transportleder.

Efter möten i kommunerna kommer projektgruppen att sammanställa lokala förslag och idéer för framtida byggande och planering i Sörmland. Resultatet av idéinventeringar och framtidsbilder presenteras i en vacker bok – med checklistor och verktyg för fortsatt arbete. Boken är tänkt att presenteras under 2004 – en realistisk framtidsvision för en hållbar utveckling. Med det menar vi en utveckling där ekologi, näringslivsutveckling och social utveckling går hand i hand.

Men, det viktigaste arbetet kommer att ske lokalt – i dialog och förutsättningslös diskussion där ingen idé är för originell eller osannolik för att prövas seriöst.

Arbetsgruppen MIX består av:

Torbjörn Einarsson, Peer-Ove Skånes, arkitekter SAR, Arken Arkitekter AB
Kristen Sernbo, Åke Ekström, ekologer, samhällsplanerare, Ekologigruppen AB
Håkan Jersenius, lantmätare, Småstaden Arkitekter AB
Louise Nyström, professor i fysisk planering, Blekinge Högskola, sekreterare i Stadsmiljörådet
Jerker Söderlind, arkitekt SAR, tekn. dr. Tekniska Högskolan, Stockholm
Johan Ohlson, redaktör, mediaproducent, Ohlson Media AB
Peter Elmlund, ekonom, journalist, Urban City Research
Emelie Grind, planarkitekt, Upplands Bro kommun
Kristin Quistgaard, samhällsplanerare, Tekniska Högskolan, Stockholm
Stefan Lundström, grafisk formgivare, Blue Media AB

Några inledande tankar

Så här har vi i arbetsgruppen tänkt innan arbetet börjat på allvar. Om ett år kan vi ha ändrat oss på flera punkter. En diskussion börjar ofta med att någon påstår något – och därefter får svar, kritik, motargument. Det här är några av våra påståenden, förslag till diskussionsämnen och kanske förutfattade meningar. Kom gärna med motargument och kritik!

Krister Sernbo:

- Det gäller att ta vara på det bästa ur Sörmlands traditioner och utveckla levande helhetsmiljöer. Nya snabba kommunikationer gör att det går att bo i Sörmland och arbeta i Stockholm. Men på lång sikt är det inte ekologiskt eller socialt hållbart att se på Sörmland som bara en bostadsförort till storstaden. Även den som pendlar till jobbet vill ha en allsidig miljö att bo och umgås i. I ett modernt och jämställt samhälle gäller det att erbjuda en arena för hela livet, inte bara isolerade bostads- eller arbetsområden.

Håkan Jersenius:

- En modern politiker vågar fråga sina medborgare hur staden ska förändras. Vilka stadstyper och livsmiljöer efterfrågar medborgarna? Ibland räcker det med att titta på de populäraste vykorterna från en ort. Sedan är utmaningen att göra mer av den sortens stad. I samrådet om Nyköpings framtida stadsmiljöer som jag arbetat med hamnade stadstyperna småstad och trädgårdsstad högst på uppskattningslistan. För att göra allvar av de önskningarna har Nyköping beslutat att ta fram en strukturplan för stadsfjärden, med kvalitets och gestaltningsprogram.

Louise Nyström:

- Städer och byar måste utformas utifrån vardagslivets behov. Vi lever i en annan tid än den gamla planeringen utgick ifrån – kvinnorna är inte längre hemma i bostadsområdet. De ställer andra krav. Vi har också fått fler ensamhushåll. Det ökar kravet på mötesplatser och tillfällen att träffas. Förr kunde vi skicka våra barn att handla. Nu har vi blivit deras chaufförer, till skola och fritidsaktiviteter. Det är knappast hållbart eller praktiskt – varken ekologiskt eller socialt.

Jerker Söderlind:

- En viktig fråga är vem som ska styra byggande och planering. Enskilda byggbolag eller markägare ser ofta bara till sitt eget lilla projekt. Det riskerar att ge tråkiga och händelsefattiga miljöer. Därför måste politikerna formulera mål för stadens och regionens framtid - i dialog med befolkningen. Om man har diskuterat hur man vill att orten ska utvecklas i stora drag, så underlättar det också byggandet. Investerare och byggbolag kan slippa långa väntetider och osäkerhet om det de bygger verkligen är det befolkningen vill ha.

Peter Elmlund

- I USA, England, Frankrike och Nya Zeeland satsar politikerna idag på kompletta städer utan den gamla inledningen i bostads- arbets- och köpområden. För att behålla välutbildad arbetskraft och lätttrörliga forskningsföretag tvingas man där att erbjuda absolut högsta kvalitet, i arkitektur, stadsplanering, trivsel och god miljö. Den gamla planeringens idéer om funktionsseparering och "var sak på sin plats" är på väg ut. Men det finns ett problem. De nya genuina stadsmiljöerna i USA har blivit så populära att de ofta blivit till reservat för de rika – det får inte hända i Sörmland!

Torbjörn Einarsson:

- Vi är på väg mot ett trendbrott. Att dela in planeringen i olika fack, som trafik, miljö, bostäder, handel och företagsområden håller på att bli omodernt. Motsättningar mellan experter på ekologi och ekonomi, mellan trafik och bebyggelse, bygger på föråldrade tänkesätt och revirförsvär. Vi måste bestämma oss för hur resultatet av planeringen ska bli – inte bara prata om processer. Moderna människor vill ofta ha nära till allt och slippa resa i onödan – men gärna resa för att få upplevelser och nya kontakter.

Emelie Grind:

- Hur mycket kan jag bestämma själv där jag bor? En modern planering måste skapa möjligheter och förutsättningar för oförutsedda behov och idéer. Här finns mycket att göra. Stora oanvända parkeringsplatser eller tomma lokaler i miljonprogramsområden. Eller gamla och nya industriområden med låga hyror – för "loft living" eller garageband och småföretagande. Författarinnan Jane Jacobs skrev redan på 1960-talet: "Nya tankar tänks i gamla och billiga hus – gamla tankar tänks i nya hus".

Peer-Ove Skånes:

- Sörmland är ett vattenrikt län. Men det märks inte så ofta när man rör sig längs huvudvägarna eller inne i samhällena. Jag tror att man kan försöka att dra nytta av den vackra naturen utan att förstöra den. Om vi tar de trevliga och småskaliga samhällena i Sörmland som inspirationskälla – till exempel strandpromenaden i Trosa – går det att skapa flera unika offentliga rum. För både boende och besökare. Nya kulturmiljöer som stärker Sörmlands identitet kan inte vara helt fel. En viktig utmaning är också länets övergripande struktur – det gäller att skapa tydliga gränser mellan bebyggelse och natur- och jordbrukslandskap. Gröna lungor och orörd natur har ett egenvärde både idag och i framtiden.

Stefan Lundström:

- Jag bor i ett nybyggt villaområde utanför Stockholm och jobbar som grafisk formgivare. I Värmdö har planerarna helt missat att skapa ett samhälle med egen identitet och sammanhang. Vi börjar tröttna på alla isolerade husgrupper längs återvändsgatorna – och att tvingas ta bilen till det nya storköpcentrumet långt ute vid motorvägen. Man vill inte ha en sovstad med hus på rad där folk bara åker hem och ser på tv. Jag hoppas att Sörmland inte blir en kopia på de trista bostadsområdena i Stockholm.

Johan Ohlsson:

- Jag är uppväxt i Näveklarna, en av Sveriges äldsta och fortfarande verksamma industriorter. Förutom denna rika kulturhistoria är detta också en plats där Kolmården möter havet. Den här miljön har gett mig en insikt och inspiration som jag bär med mig i mitt arbete som journalist. Jag tror att Sörmland med sina gamla kulturbygder fortfarande är alltför okänt för många. Från magin i de stora insjöarna till sommarparadiset Trosa där jag idag har glädjen att vistas på sommaren. Det finns plats för fler sörmlänningar!

Kristin Quistgaard

- När jag väljer att bosätta mig på en plats handlar det om mer än själva bostadens planering och pris. Man väljer ett sammanhang, en livsstil, en uppsättning möjligheter. Händer det spännande saker i närheten, hur ser mötesplatser och lokalt kulturliv ut? Platsens identitet och "image" är viktig. Den som flyttar till exempelvis Hultsfred vet att där händer det spännande nya saker. Jag är intresserad av vilka motsvarande möjlighetsplatser som finns i Sörmland.

Åke Ekström:

- Kommunerna har stora möjligheter att ställa krav på byggföretagen – för att skapa kretsloppslösningar för till exempel avlopp och energi. Det går att kombinera god miljöanpassning, god livskvalitet och ekonomi. Det gäller bara att "tänka bort" fördomarna om att det blir dyrare och mer komplicerat att bygga ekologiskt och långsiktigt hållbart. Städerna behöver en levande landsbygd lika mycket som landsbygden är beroende av sina urbana knutpunkter. Stad och land hänger ihop – och kan planeras för bättre samverkan.

Några frågeställningar och perspektiv vi vill diskutera under året Utmaningar som kan belysas under projektet Sörmland bygger:

Kulturmiljö – restriktion eller möjlighet?

Är det lämpligt att bygga nytt nära attraktiva och känsliga platser som stränder, känslig natur- och unika kulturmiljöer? Bebyggelsestrycket är ofta hårdast på de mest unika platserna, med störst skyddsvärde. Finns det vinna-vinnalösningar där exploatering och bevarande går hand i hand – om man går försiktigt fram och ställer särskilt höga krav på arkitektur och tillgänglighet? Kan vi ställa extra höga krav för att tillåta ny bebyggelse nära ett slott eller herrgård? Går det att respektera de goda tankarna bakom strandskyddet och samtidigt erbjuda en vacker utsikt mot en vik? Vilka krav kan eller bör ställas?

Strukturplan för Läggesta. Arken Arkitekter.

Trafiken - i staden och på landet

Är det möjligt att planera trafiken även utifrån sociala och mänskliga utgångspunkter? Trafiksystemet är bland de viktigaste faktorerna som skapar våra samhällens mötespunkter. Går det att utforma vägar, gator och korspunkter med spårtrafiken så att kollektivtrafiken gynnas – både i den lilla och stora skalan? Att vänta på bussen inne på ett upplyst torg är ofta trevligare och säkrare än att stå långt utanför samhället längs en ödslig och blåsig landsväg. Att bygga tunnlar att gå i under vägarna är praktiskt för biltrafiken, men kan skapa obehagliga mörka gångvägar på kvällarna. Jämför upplevelsen att åka bil genom en tunnel och att gå igenom en.

*Fig 7: Vad mänsklig civilisation nått fram till efter 7 000 år?
Hållplatser för de »trafikfattiga» bör ligga skyddat och centralt inne vid torget eller stråket.
(Teckning Björn Berg)*

Trafikplanering är i hög grad en jämställdhetsfråga.

Stad och land – konflikt eller samverkan?

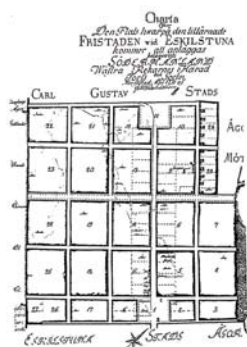
Är det önskvärt att tätorterna breder ut sig allt längre ut på landsbygden? Finns det både sociala och ekologiska motiv för en tydlig planering av hur stad möter landsbygd – ett möte som både är attraktivt för människor och respekterar naturens egna värden? En bebyggelse som bildar en tydlig gräns mot naturen – en "kaj mot det gröna" – kan vara en metod. Naturen, djuren och växtligheten skulle tjäna på det – samtidigt som människorna inne staden fick närmare till skogens lugn och ro. Att inte bygga är också en sorts byggande eller planering. Det öppna landskapet kan behöva stärkas och utvecklas inför framtiden – som ekologisk reserv och motpol eller utflyktsmål för storstadsmänniskan.

Tydlig gräns mellan stad och land, en kaj mot det gröna. Ekologigruppen.

Historiska och nutida innovationer – incitament för utveckling

Går det att skapa moderna och uppskattade komplement till det bästa ur den sömländska historien - platser, hus och landskap som kan öka Sörmlands attraktivitet och image? Vilka historiska personer och händelser kan vi använda som inspirationskällor för framtiden? Eskilstunas unika fristadslagstiftning på 1700-talet skapade en näringslivsmiljö utan skråväsende, tullar och gamla invanda tänkesätt. Det gynnade inflyttning, industrialisering och näringsidkande. Vilka nya sociala innovationer eller bortglömda traditioner kan återuppväckas eller omtolkas för framtiden?

”Charta öfver den plats hvarpå den tillämnade Fristaden wid Eskilstuna kommer att anläggas”.
Plan av Gotthard Wahlström, 1771.

Livet på landet – standardiserat villaområde eller uppdaterad by?

Den ostörda lantgården eller upprustade statarlängan är ett av flera samtida bostadsideal. Samtidigt kan en alltför hård eller okontrollerad exploatering av landsbygden innebära att den ostörda vyn och lugnet på landet ersätts av ett sönderbyggt landskap. Går det att skapa ett modernt boende på landsbygden – utan att varje familj tvingas ha två bilar och barnen alltid skjutsas till skola och kamrater? En tanke kan vara att den traditionella bygatan eller den oskiftade landsbyn återuppstår som samlingsplats för boendet på landet, med busshållplats och någon typ av verksamhet vid ett gemensamt torg. Kanske en lokal marknad för lokalt odlad mat, som komplement till dagens storköp.

Blacksta by i Gåsinge-Dillnäs, 1950. Inspirationskälla för framtiden?

Internationella referensexempel - Benchmarking

I ett internationellt perspektiv erbjuder en storstadsnära landsbygd och småstad något ganska unikt. I det tätbefolkade Europa är det ont om "öppna landskap" som samtidigt ligger en knapp timmes restid från urbana storstadscentrum, med bil, tåg eller flyg. I det regionernas Europa som idag växer fram finns flera där en lokalt förankrad kultur och sammanhållning ger goda förutsättningar för investeringar och innovationer. Vilka europeiska vänorter eller konkurrentregioner kan Sörmland använda sig av – som inspirationskälla och för idéutbyte? Strängnäs diskuterar det italienska konceptet "Slow City"

Bryggeriholmen, Gnesta. Perspektiv, Peer-Ove Skånes, Arken Arkitekter.

Deltagande i planeringen – förbättra i stället för att utnyttja!

Medborgardeltagande och demokratisk förankring blir allt viktigare frågor framöver. Inte minst i byggandet. Den tidigare expertstyrda planeringen "visste" hur städer och orter skulle utvecklas – ofta baserat på vetenskapliga analyser, statliga regelverk, ekonomiska uträkningar eller förutfattade meningar hos olika yrkesgrupper. När – och om – vi bygger idag går det inte att bortse från vad grannar, närboende, hembygdsföreningar och företagare tycker och tänker.

Den som vill minska inslaget av NIMBY (Not In My Back Yard – Inte På Min Bakgård) och utdragna överklaganden tvingas svara på frågan: På vilket sätt förbättrar det här förslaget miljön och platsen i stort – inte bara för de som ska bo eller arbeta i de nya husen? Ett ord för detta tänkesätt är "**Värdeplanering**" – att inte bara utnyttja och profitera på värdet av en attraktiv plats, utan att också göra platsen bättre för dem som inte kommer att bo eller arbeta på den.

Vingåker då och nu – hur ser framtiden ut?

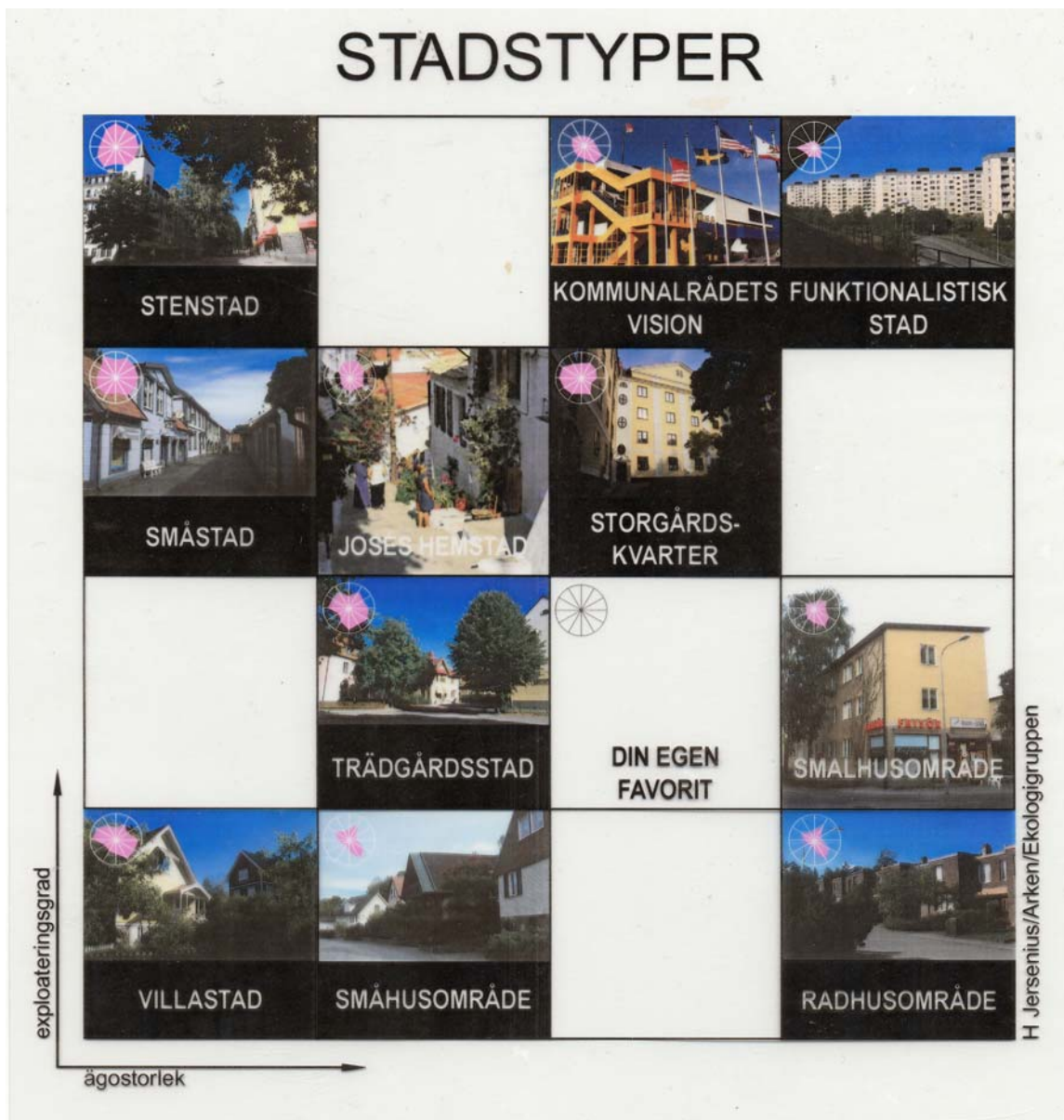
Stadstyper - ett konkret sätt att påbörja diskussionen om stadens och ortens framtid.

I samrådet om Nyköpings framtid använde Håkan Jersenius, **Småstaden Arkitekter**, ett enkelt schema över olika stadstyper som underlag för diskussionerna om den framtida planeringen. Tanken är att det finns ett antal olika stadstyper att välja mellan – historiskt framvuxna och med olika fördelar och nackdelar. Ingen stadstyp kan sägas vara perfekt och finns inte heller i verkligheten i helt renodlad form.

Stadstyperna i de övre rutorna i schemat visar stadstyper med hög exploatering, medan rutorna i botten visar stadstyper med mer gles eller grön karaktär.

Rutorna till vänster i diagrammet visar stadstyper med mer varierat ägande till marken, där enskilda byggare bara byggt ett eller en del av ett kvarter eller en tomt.

Till höger samlas stadstyper med mer samlat ägande och där ett fåtal byggherrar byggt hela eller stora delar av en stadsdel.

Bildtext: Exempel på olika stadstyper – med tomma rutor för framtida innovationer)

Genom att diskutera stadens karaktär och egenart går det att föra ett resonemang som lyfter blicken från enskilda bostadsprojekt och sätter in det vi bygger i ett större sammanhang. Vilken sorts stad eller ort har vi – vilken karaktär är eftersträvansvärd och efterfrågad, vilken typ av gator och stadsrum är de mest uppskattade – och vilka typer av stadsdelar är mindre efterfrågade eller omtyckta? Det handlar minst lika mycket om hur gator och vägar är utformade, och i vilken mån en stads funktioner är blandade eller om varje funktion är koncentrerad till var sin plats. Enskilda hus

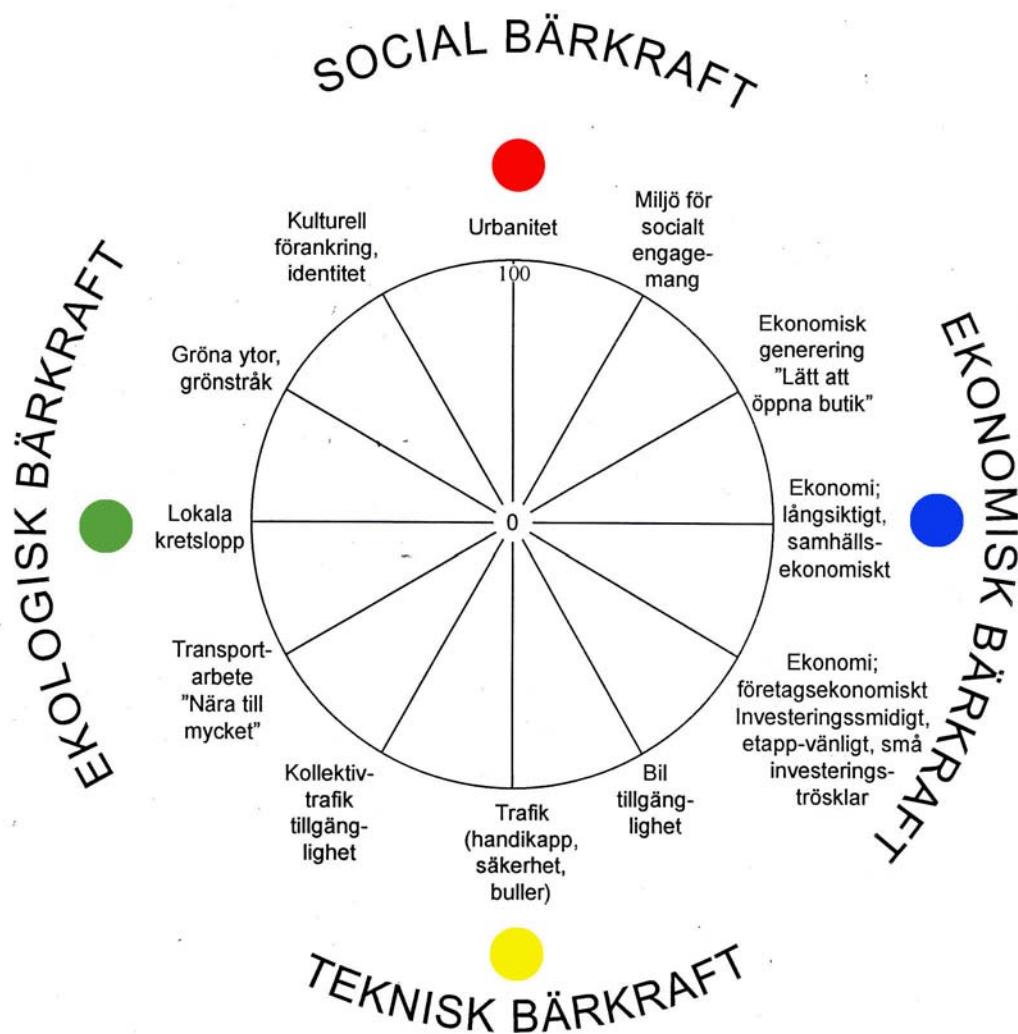
ses som en del av något större. Om till exempel stadstypen stenstad väljs som utgångspunkt för nytt byggande blir det enligt detta resonemang fel att bygga friliggande punkthus eller radhuslängor. En kommun som väljer stadstypen radhusområde som utgångspunkt för nyexploatering, får på samma sätt välja bort friliggande villor och småstadskvarter.

I Nyköping hamnade stadstyperna Småstad och Trädgårdsstad högst på listan över efterfrågade stadsmiljöer. Det ligger till grund för den framtida planeringen av Nyköpings stadsfjärd. I projektet Sörmland bygger är en tanke att vidareutveckla och förfina resonemanget om Stadstyper – till en diskussion om de sörmländska städernas, orternas och byarnas karaktär

Värderosen – ett arbetsverktyg för att avläsa olika stadstypers prestanda

Arken Arkitekter och Ekologigruppen har i flera gemensamma arbeten använt sig av Stadstypsdiagram och verktyget "Värderos" för att diskutera stadsbyggandets vägval. Utgångspunkten är att varje stadstyp är bra på olika saker och ger olika förutsättningar för till exempel möten mellan människor, resursutnyttjande, kollektivtrafik och ekonomi. Värderosen bygger på fyra aspekter av hållbarhet – ekonomisk, social, ekologisk och teknisk hållbarhet.

De fyra hållbarhetsaspekterna kan delas in i flera aspekter, som i schemat nedan. I planeringen av en ny stadsdel, eller komplettering av en äldre, kan Värderosen användas för att diskutera olika vägval och möjligheter. Den täta stadens höga värden på urbanitet, kollektivtrafik, service eller den glesa stadens höga värden på återvinning, miljöanpassning, individuell frihet etc.

Olika stadstyper ger olika förutsättningar för livet

Värderosen är också den ett arbetsverktyg där definitioner och val görs av användaren själv. Det finns ingen objektiv sanning om vad olika stadstyper är bra på – men med Värderosen som stöd och utgångspunkt går det att föra en kreativ diskussion om vad som är önskvärt och möjligt att göra på en viss plats.

Värderosen kan, med sin fokusering på helheten, bidra till en lösningsfokuserad diskussion, istället för en problemorienterad.

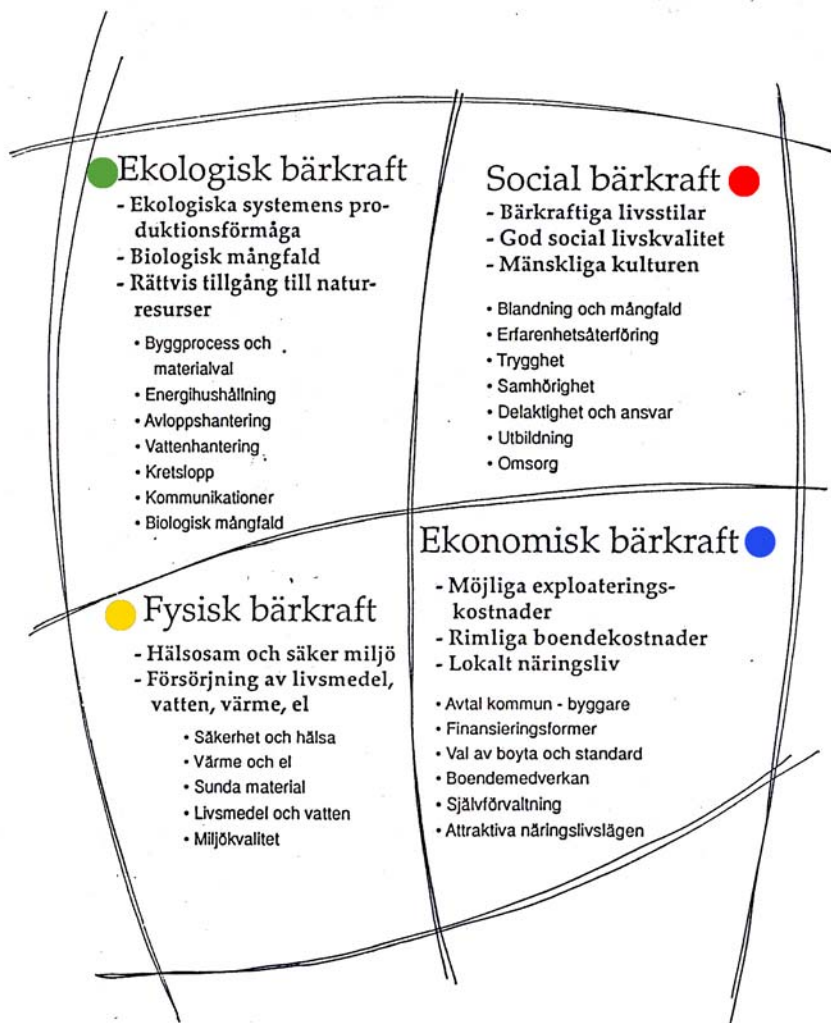
Vi tror att det finns fler stadstyper än de i det här diagrammet, med lokala förtecken eller kanske nya stadstyper som saknas i dagens verklighet.

Stadstypsdiagrammet saknar till exempel rutor som beskriver de mindre orternas och byarnas bebyggelsestyper. Även den lilla orten och byn kan utformas på olika sätt – för mer eller mindre gemenskap, sammanhang, offentlighet, ekologisk hållbarhet och relation till natur och landskap.

Stadstypsdiagrammet saknar också rutor som beskriver de moderna arbetsområdenas och köpcentrumens verkligheter.

I projektet vill vi gärna diskutera olika sätt att organisera platser för det moderna arbetslivet liksom handel och upplevelser – blandat med annan bebyggelse eller mer specialiserade områden.

På ett liknande sätt är det möjligt att beskriva landsbygdens struktur r- med olika karaktär och värden – att bevara och att utveckla. Stadstypsdiagrammet kan få en motsvarighet i ett Landsbygdstypsdiagram.

Möten i kommunerna

Under det kommande året kommer arbetsgruppen att besöka kommunerna och diskutera framtida bebyggelsemöjligheter, orternas karaktär och stadstyper och olika tänkbara framtidsbilder.

Diskussionen handlar i stort om att konkretisera tankarna i tävlingen Vision 2025 – hur går vi från goda ambitioner och idéer till verkliga projekt och ny bebyggelse? Tider för möten i kommunerna är ännu inte bestämda. Tanken är också att inbjuda medborgare, organisationer och företag till öppna möten - för att få in en bred uppsättning av idéer och förslag.

Du som har synpunkter och idéer kan redan nu bidra till arbetet genom att skicka in förslag till Sörmland bygger.

Kontakta oss på länsstyrelsen så här:

Carina Jönhill, 0155-26 41 50, carina.jonhill@d.lst.se

Per Öhrling, 0155-26 40 40, per.ohrling@d.lst.se

Peter Eklund, 0155-26 40 21, peter.eklund@d.lst.se

Länsstyrelsen i Södermanlands län, Stora Torget 13, 611 86 NYKÖPING.

Kontaktpersoner för arbetsgruppen MIX är Krister Sernbo och Jerker Söderlind

Krister Sernbo, 08 – 642 20 90, krister.sernbo@ekologigruppen.se

Jerker Söderlind, 0733 94 90 90, jerker@infra.kth.se

Ekologigruppen AB, Dalslandsgatan 7, 118 58, STOCKHOLM

Sörmland bygger –sammanfattande inspirationsbok

Resultatet av arbetet redovisas i en inspirationsbok som ska färdigställas under 2004 – där goda idéer och exempel på länets och kommunernas bebyggelsemöjligheter illustreras.

För detta vill vi gärna redan nu ha förslag och synpunkter på platser, verksamheter, framtidsprojekt och andra förslag som kan stärka Sörmlands identitet och konkurrenskraft.

De två viktigaste delarna av boken är:

- 1) Sörmlands städer och orters stadstyper och bebyggelsevärden.

Illustrerat med befintliga och framtida stadsdelar, platser och bebyggelsemöjligheter.

- 2) Sörmlands regionala struktur och identitet.

Illustrerat med viktiga regionala stråk, kärnområden för bebyggelse, natur, odlingslandskap – och dess samverkan med transportsystem och geografi.

Du som redan nu har idéer och förslag till bokens innehåll är välkommen att skicka in dina tankar. Som underlag har vi sammanställt exempel på frågeställningar som kan illustreras i boken:

Frågor om staden och byggandet

Vilken är vår stads vackraste och trevligaste centrala stadsgata – och vilken är den bästa bostadsgatan?

Vilka offentliga platser är mest uppskattade och efterfrågade?

Vilka stadstyper är de mest uppskattade och unika i vår stad - vad finns det för mycket och för litet av?

Vilka nedgångna platser och stadsdelar har vi - som kan repareras och kompletteras?

Vilka outnyttjade och "bortglömda" platser har vi – som kan utvecklas till drömprojekt för boende, arbete, besöksnäring, offentliga aktiviteter och mötesplatser?

Vilka unika och uppskattade landsbygdsmiljöer finns det – som kan behöva skyddas och förbättras?

Vilka är de vanligaste vykorterna från vår ort? Vilka är de vanligaste marknadsföringsbilderna? Lever byggbolagen upp till de platsernas kvalitet när de bygger nytt?

Vilka historiskt viktiga och unika platser har vi – som kan förtydligas och förbättras för att göra historien levande?

Vilka ekologiskt viktiga och natursköna miljöer har vi – som kan behöva ett starkare skydd mot byggande, exploatering och mänsklig åverkan?

Frågor om livsmöjligheter och förutsättningar

Vilka offentliga mötesplatser och lokaler har vi? Och framför allt - vilka saknas?

Vilka eldsjälar har vi och kan vi få? Har vi entusiaster och entreprenörer som kan behöva mer svängrum för att förverkliga sina drömmar - om till exempel en bostad i en båt eller ett företag i ett gammalt vattentorn?

Vilka framtida möjliga utvecklingsprojekt har vi – affärsidéer, besöksattraktioner och verksamheter för ungdomar

Vad vill vi att vår stad ska vara känd för i framtiden – vilket är vår orts varumärke, identitet och särdrag?

Hur ser ett positivt framtidsscenario ut för vår ort och kommun – om allt går åt rätt håll?

Hur ser det mörka eller pessimistiska scenariet ut – den framtid vi helst vill undvika?

Vad måste till för att unga människor ska välja att bo kvar i Sörmland – eller flytta tillbaka efter några år på annat håll?

Finns det ett kvinnligt perspektiv på Sörmlands framtid – frågor som kanske glöms bort när män planerar och bygger efter invanda tankegångar?

Vilken är den mest kritiska framtidsfrågan för oss just nu – med koppling till projektet Sörmland bygger?

Detta blad kan rivas ur och lämnas eller skickas in till länsstyrelsens projektgrupp för Sörmland bygger.

Ja, jag vill bidra till Sörmland bygger!

Namn: _____

Verksamhet/arbete/organisation: _____

Adress: _____

Tel/mail: _____

Denna plats i _____ kommun föreslår jag förändras eller förbättras för att stärka ortens attraktivitet och identitet:

Denna plats, ort, minnesmärke, landskapsmiljö, byggnader i _____ kommun föreslår jag ska finnas med i boken Sörmland bygger, som exempel på Sörmlands karaktär och identitet och kanske som förebild att utveckla vidare:

Detta här är min framtidsbild av en positiv utveckling eller händelse som skulle kunna bli verklighet i _____ kommun i framtiden.

Övriga kommentarer och förslag:

Stadstyper – en kort övning:

Under dagens möte vill vi att du betraktar stadstypsdiagrammet nedan och

- 1) Gör en **ring** kring de stadstyper som du gärna vill se mer av i Sörmland
- 2) Gör ett **kryss** över de stadstyper som du vill se mindre av i Sörmland
- 3) Om du vill, hitta på en **ny stadstyp** eller form av bebyggelse som fattas i diagrammet och som du vill se mer av i Sörmland. (Det kan vara ett nytt ord eller en förebild, t ex "Mer av den sorts bebyggelse eller landskap som finns i X kommun, vid X-gatan eller X-torget)

Lämna in detta papper till mötesledningen, under pausen! Vi redovisar resultatet i slutet av mötet.

Stadstyp som saknas eller som skulle kunna skapas någonstans i Sörmland:
